

Відділ освіти Іршавської РДА
Іршавський районний Будинок дитячої творчості

Погоджено

Протокол засідання методичної ради
районного методичного кабінету
відділу освіти Іршавської РДА
№ 01 від 22.09.2016

Затверджено

Наказ
відділу освіти
Іршавської РДА
№ 570 від 24.09.16

Навчальна програма
з позашкільної освіти
фізкультурно-спортивного напрямку
**«Програма по шашкам-64 для груп початкової
підготовки»**
(авторська)
1 рік навчання

Іршава – 2016

Шашки-64.

Вимоги до спортсменів-початківців.

Гра в шашки – вид спорту в якому для правильного і швидкого зростання майстерності, окрім досвіду і практики, потрібний значний багаж теоретичних знань.

Але деякі кандидати в майстри і майстри спорту, працюючи тренерами-педагогами в дитячо-юнацьких спортивних школах, Будинках дитячої й юнацької творчості ігнорують це святе правило. Причин декілька. Одні, м'яко кажучи, не вміють, а буває і не бажають займатися з початківцями. Інші вимагають не нижче навчально – тренувальної групи. А ще нерідко трапляються і такі тренери-педагоги: попрацювавши дуже малий час, подають адміністрації списки підготовлених ними «спортсменів-розрядників», починаючи з четвертого, третього, другого і навіть першого розряду. Але біда ось в чому: коли справа доходить до серйозних змагань, то такі «розрядники» явно поступались по силі гри своїм суперникам – володарям нижчих спортивних розрядів.

Таких прикладів можна навести велику кількість. Само собою зрозуміло, що лише єдині знання можуть повсюдно зберегти одну ігрову силу для кожного розряду. Тому шановні тренери – педагоги, перш ніж приступити до занять в групах, секціях, гуртках, ви повинні чітко засвоїти, якою сумою теоретичних знань повинен володіти ваш учень, підготовлений до присвоєння четвертого, третього й другого розряду. Тут потрібно виходити з таких даних.

Шашкіст четвертого розряду повинен знати:

- правила шашкових змагань,
- дотримуватися турнірної дисципліни,
- вести запис партії,
- вміти користуватися шахово – шашковими годинниками,
- знати способи ловлі трьома дамками одинокої дамки суперника, яка не знаходиться на великій дорозі;
- засвоїти і вирішити не менше 15 дебютних комбінацій.

Шашкіст повинен вміти використовувати елементарні способи виграшу шашки.

Засвоїти:

- загальне визначення центральної й флангової гри,
- значення полів c5 і f4.

Бути знайомим з найбільш елементарними схемами зв'язки.

Ознайомитися з 5 – 8 партіями майстрів минулого й сучасності.

Знати:

- загальні задачі трьох стадій партії,
- смислові значення кінцівки, етюду, задачі.

Познайомитися з вирішенням одно варіантних комбінацій.

Дістати перші елементарні дані про правильний підхід до розіграшу закінчень.

Знати найпростіші прийоми виграшу шляхом запиранням.

Шашкіст третього розряду наряду з теоретичними знаннями, вказаних для четвертого розряду, повинен проробити нижченаведені матеріали по теорії гри.

Вивчити найважливіші тактичні прийоми.

Ознайомитися з технікою проведення однотипних комбінацій, що закінчуються ударами з полів другого ряду v2 і d2.

Знати початкові елементи загальної стратегії шашкової гри.

Вміти правильно розігрувати початки:

- «Відіграш»,
- «Кіл»,
- «Зворотній кіл»,
- «Міська партія»,
- «Косяк»,
- «Зворотній косяк»,
- «Гра Петрова»,

- «Зворотна гра Петрова».

В закінченнях *знати* способи виграшу трьома дамками, що володіють великою дорогою, проти дамки і простої.

Знати позиції Д. Саргіна, В. Сокова.

Проробити не менше 30 етюдів відомих композиторів, 20 кінцівок.

Шашкіст другого розряду, окрім теоретичних знань, віднесених для попередніх розрядів, *повинен* оволодіти нижче перерахованим матеріалом по теорії гри.

Ознайомитися з технікою проведення однотипних комбінацій з усіма найбільш розповсюдженими фінальними ударами.

Вивчити практику багатоваріантних комбінацій, а також комбінацій, які починаються за допомогою підготовчого ходу, або з використанням нападів.

Повністю закінчити початковий курс дебютів, який включає 25 початків.

Ознайомитися з планом проведення простої шашки з поля с1 (при двох дамках проти дамки і простої на полі а3).

Ознайомитися з технікою виграшу чотирма дамками проти двох дамок суперника.

Проробити додатково не менше 40 етюдів і 20 ігрових закінчень.

У вимогах для окремих розрядів подані головним чином основні моменти теорії гри, а інші простіші технічні прийоми повинні бути обов'язково заплановані. Наприклад, знання трикутника Петрова повинно передувати вмінню захищати одиноку дамку на великій дорозі проти трьох дамок суперника. Тверде знання тренером – педагогом справжніх програм і об'єму знань для кожного розряду являється першою вимогою правильного підходу до організації побудови занять.

Практика показує, що у викладанні досвідчених тренерів – педагогів характерним являється:

- постійне наростання складності в підборі тренувальних завдань,
- виділення важких розділів програми,

- всілякі різновиди робіт з акцентом на творчість і розвиток ініціативи юних. Вправи слідє підбирати заздалегідь по всій темі.

Організовувати заняття слідє так, щоб весь час був використаний продуктивно. Скрупульозно готуючись до занять, тренер-педагог забезпечує високу якість навчання, разом з тим підвищує і свою педагогічну майстерність.

В основі підготовки тренера до занять повинна лежати глибока щоденна робота над усім навчальним матеріалом і методикою його викладення, розробка планів уроків по всій темі і підбір відповідної літератури. Досвід показує, що епізодична підготовка до занять-уроків не забезпечує добротної якості викладання. При складанні робочих планів занять не можна випускати з виду, що повторення являється складовим елементом навчальної роботи, а тому методика організації повторення, як засобу досягнення глибоких і твердих знань, має бути всесторонньо продумана. Слідє пам'ятати, що повторення дозволяє підтягнути слабших (відсталих) учнів до загального рівня. Велике значення для успішного засвоєння знань мають форми і методи обліку знань учнів. Тут перед тренером – педагогом стоїть конкретна задача – систематичний нагляд за розвитком знань учнів, не перетворюючи виявлення знань учнів в суворі й непотрібні екзамени.

Кожне заняття повинне бути побудоване цікаво і різнобічно. За поясненням матеріалу повинен бути показаний приклад на демонстративній дошці. Для урізноманітнення і оцінки уроку незалежно від теми занять слідє подати для вирішення цікаву комбінацію.

А. Вайда

Програма

по шашкам-64
для груп початкової підготовки
(інтенсивні заняття)

Програму склав
керівник гуртків
шахово – шашкового клубу «Вікторія»
Іршавського районного Будинку дитячої творчості
Анатолій Вайда
(вересень 2016 рік).

I

Розвиток шашок у світі,
в Україні, області, районі, населеному пункті.
Кращі досягнення спортсменів регіону.

II

Знайомство з таємницями і властивостями шашкової дошки,
можливостями простих шашок і дамок.

III

Найпростіші прийоми виграшу:

- удари на виграш партії,
- опозиція,
- посилена опозиція,
- розмін,
- подвійний розмін,
- розмін назад,
- розмін вперед,
- застава нижня,
- застава верхня,
- взяття в полон.

IV

Удари:

- «Каблучок»,
- «Вертушка»,
- «Стріла».

V

Ціна шашок.

VI

Важливі стратегічні пункти.

VII

Боротьба простих шашок проти дамки.

VIII

Найпростіші прийоми виграшу шашки.

IX

Типові позиції.

X

Завдання на розвиток пам'яті, логіки.

XI

Дебют «Відіграш».

XII

Спортивний режим і фізична підготовка.

XIII

Поведінка спортсмена:

- обов'язки,
- права,
- поведінка спортсмена під час участі в змаганні.

Погодинний тематичний план-графік

<i>№</i>	<i>Тема</i>	<i>Години</i>
<i>1</i>	Розвиток шашок у світі, в Україні, області, районі, населеному пункті. Кращі досягнення спортсменів регіону.	<i>1</i>
<i>2</i>	Знайомство з шашковою дошкою, властивостями простих шашок, дамок.	<i>19</i>
<i>3</i>	Найпростіші прийоми виграшу.	<i>24</i>
<i>4</i>	Удари.	<i>36</i>
<i>5</i>	Ціна шашок.	<i>19</i>
<i>6</i>	Важливі стратегічні пункти.	<i>1</i>
<i>7</i>	Боротьба простих шашок проти дамки.	<i>22</i>
<i>8</i>	Найпростіші прийоми виграшу шашки.	<i>24</i>
<i>9</i>	Типові позиції.	<i>24</i>
<i>10</i>	Завдання на розвиток пам'яті, логіки.	<i>29</i>
<i>11</i>	Дебют «Відіграш».	<i>23</i>

12	Спортивний режим і фізична підготовка.	28
13	Поведінка спортсмена.	2
14	Разом:	252

*Навчально-тематичний план
підготовки юного спортсмена
по шашкам-64
(індивідуальна підготовка)*

Пояснювальна записка.

Організаційно-методичні вказівки.

В підготовці юних спортсменів акцент краще робити на розвиток тактичного зору, розуміння позиції, а не бездумно заучувати теоретичні варіанти. Важливо вирішувати комбінаційні завдання не торкаючись фігур. Головні теми мають переплітатися, щоб були повтори. Пояснювати новий матеріал краще на прикладах самих учнів, але є важливий психологічний фактор, який обов'язково тренеру потрібно враховувати: матеріал має бути давнім, щоб учні не впізнавали свою або товаришеву гру. Партій і позицій з часом накопичується, встигай лише занотовувати. З перших занять у юних спортсменів повинні бути окремі записнички для запису важливих теоретичних даних. Нові спеціальні терміни в такий спосіб легше запам'ятовуються. Теоретичній підготовці слід приділити третину часу. Головна увага приділяється самостійній роботі над окремими завданнями, сеансам одночасної гри, практичній грі. Матеріал краще ілюструвати діаграмами. Візуально матеріал сприймається краще. Для лідерів, які легко переганяють інших в засвоєнні матеріалу, використовується індивідуальні заняття. Для цього тренеру потрібні знання психології юних, спортивної психології.

Ефективність педагогічного процесу залежить від методичних принципів:

- активності,
- наочності,
- системності,
- доступності,
- прогресивності та інших.

Керівнику групи буде значно легше працювати, якщо учні будуть розуміти для чого вивчають матеріал, чому потрібно витрачати так багато часу на виснажливі тренування. Принцип наочності (діаграми, показ на демонстраційних дошках тощо) допомагає юним спортсменам конкретніше, об'єктивніше, правильно зрозуміти поданий матеріал. Системний процес навчання підвищує спортивну майстерність. Принцип доступності і індивідуальності реалізується через раціональний підбір технічних засобів і психологічних прийомів з врахуванням можливостей і

теоретичної підготовки юних спортсменів. Дуже важливо правильно оцінити можливості юного учня. Завдання можуть виявитися важкими або легенькими. В обох випадках – погано: юна особа може втратити інтерес до занять. Деякі учні приходять в гурток вже маючи деякі навички (правильні чи не правильні – інша тема) в даному виді спорту, інші – ні. Важливо на перших порах не оцінювати їхні можливості і не проводити для них змагань з практичної гри з виявленням переможців, а практикувати критерій прогресування. Завдання для учнів потрібно ускладнювати. Акцент зробити на розвиток таких моральних якостей:

- витримка,
- дисциплінованість,
- доброзичливе ставлення до суперників, педагогів, суддів;
- вміння керувати своїми емоціями під час усього змагального процесу.

Дана програма не являється абсолютно ідеальною. Відповіді на всі методичні і психологічні проблеми, з якими прийшлося зустрітись на практиці, я не знайшов. Щоб йти в ногу з швидкоплинним і мінливим життям інколи роблю уточнення, переоцінку. Обов'язок тренера, керівника гуртка постійно працювати над собою, як професійно, так і над загальним культурним кругозором. Кожний керівник може самостійно змінювати теми занять, кількість годин, виходячи з наявного матеріалу й особистих уподобань, показуючи свій особистий стиль, почерк.

Програма розрахована на 252 години,
126 занять,
один навчальний рік,
240 завдань.

Вимоги до випускників:

- *вміти* записувати партію,
- *знати* турнірні вимоги,
- *знати* силу стратегічних пунктів, ударних колон,
- *володіти* найпростішими елементами комбінаційної техніки,
- *розуміти* роль і значення трьох стадій гри,
- *знати* значення режиму спортсмена.

P.S. Програма пройшла випробування практикою. З неї починали фіналісти чемпіонатів України:

- *Василь Медулич,* -
- Володимир Вайда,* -
- Юрій Примич,* -
- Вікторія Ковальова,* -
- Любов Лендєл,* -
- Вероніка Буркуш,* -
- Олександра Буркуш,* -
- Маргарита Брич,*
- *Олександр Галас,*
- *Наталка Воробканич,*
- *Сергій Панющик,*
- *Богдан Юрченко,*
- *Андріана Бойко,*
- *Богдан Асєєв,*
- *Микола Нікітін,*
- *Евеліна Денисова,*
- дворазова чемпіонка Закарпатської області серед жінок
- Ірина Антосяк,*
- чемпіон Закарпатської області серед чоловіків
- Петро Боршош,*
- *бронзова призерка (2 рази) чемпіонатів України*
- Катерина Мойсей,*
- *бронзовий призер (3 рази) чемпіонатів України*
- Богдан Роман,*
- *бронзовий призер чемпіонатів Європи* (в команді)

Сергій Скоблей,

- чемпіонка України, багаторазова призерка чемпіонатів України з шашок-64 і шашок-100

Ольга Павляк,

- 25 – разова чемпіонка України, призерка Європи й світу

Сільвія Марковці.

Використана література:

- «Грайте в шашки»

В. М. Голосуєв

«Лениздат» 1963 р.

- «Книга про шашки»

В. Б. Городецький

Дитяча література 1984 р.

- «Закінчення в шашковій партії»

ФіС 1965 р.

- «Історія розвитку російських шашок»

ФіС 1982 р.

- «Антологія шашкових закінчень»

ФіС 1987 р.

- Газета «Ладья»

Донецьк 2002 – 2010 р. р.

- Журнали «Шашки»

Рига 1975 – 1991 р. р.

- «Курс шашкових закінчень»

В. Р. Маламед, Ю. П. Барских

ФіС 1989 р.

- «Курс шашкових лекцій»

1 – 2 книга

В. Белоусов 1995 р.

- Методичні посібники 1 – 5 випуск

Рига 1989 р.

Рекомендована література:

- Газети «Ладья»
Донецьк;
- Журнали «Горизонти шашок»
Вінниця;
- «25 уроків шашкової гри»
– Г . І. Хацкевич Мінськ «Полымя» 1979 р.

Рецензія

на авторську навчальну програму з позашкільної освіти
спортивного напрямку
(для груп початкової підготовки, інтенсивні заняття)

Гурток «Шашки – 64»

А. Й.Вайди, керівника гуртків шахово-шашкового клубу «Вікторія»
Іршавського районного Будинку дитячої творчості.

Анатолій Вайда обробив досить велику кількість теоретичного і практичного матеріалу, на досить високому методологічному рівні визначено відповідність певних теоретичних знань віковим особливостям юних вихованців, що в підсумку дає високу ефективність його тренерській діяльності. Це значною мірою сприяє уникненню психологічних травм юних спортсменів. В програмі чітко описані методичні прийоми, які використовуються в підготовці юних спортсменів і які мають ефективний характер, адже пройшли апробацію практикою. Автор у своїй роботі використав свій багаторічний досвід, а також застосував науковий підхід, використавши напрацювання багатьох науковців в різних напрямках науки: психології дітей, психології спорту, аналітичні роботи по шашкам, шахам. Вони дозволяють підвищувати інтелектуальний рівень учнів, виявляти приховані можливості з метою оптимального забезпечення умов навчального процесу в системі особистісно зорієнтованих технологій. В своїй діяльності використовує різноманітні цікаві для дітей ігри з елементами інтелектуального розвитку, психологічної стійкості, логічного мислення, пам'яті, фантазії, тобто тих якостей спортсмена, які найбільш потрібні юним спортсменам для досягнення високих результатів. Автором не показані конкретні практичні завдання, але це вже кожний тренер-викладач самостійно підбирає відповідно своїх уподобань і важливості для юних спортсменів.

Програма рекомендована для проведення занять з шашок.

Заслужений тренер України, чемпіон світу з шашок-100

Д. С. Мариненко

